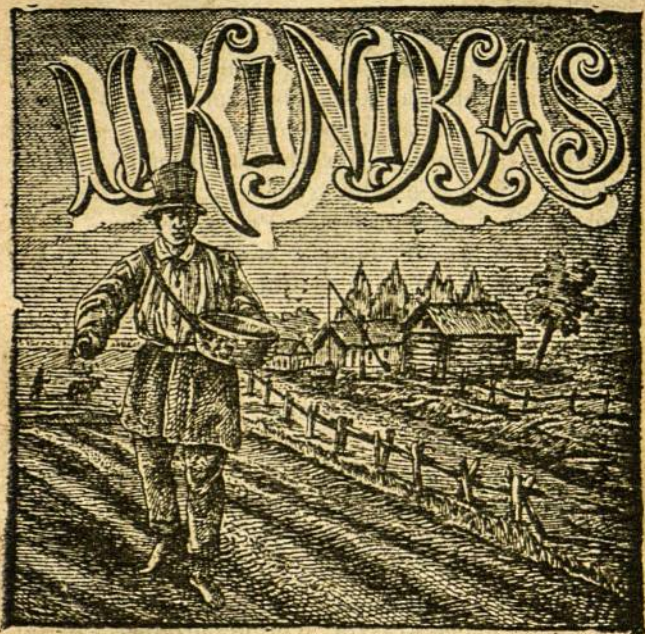

laikrasztis, paskirtas reikalams ukiniku,

iszeina syki ant mėnesio. Metinė prekė: Maskolijoje su prisiuntimu kopertose 5 rubl., su perneszimu per rubežių arba per rankas imant nuo perkupėzių 2 rubl.; Prusuose su prisiuntimu 3 mark.; Amerikoje ir kitur 4 mark.

Primename maloningiems raszytojams „Varpo“ bei „Ukiniko“, kad teiktusi pasiskubėti prisiųsti rankraszczius, kiekvienam numeriui laikraszczio, nes į spaustuę reikia pristatyti visus rankraszczius dėl kiekvieno numerio ant syk pilnybėje.

Ar gali pasigerinti padėjims žemdarbiu ukiniku Lietuvoje?

Per deszimts paskutinių metų padėjims ukinikų Lietuvoje dideliai persimainė, ir tai persimainė ne ant naudos mūsų žmonių. Vertybė javų per tą laiką nupuolė ant pusės senosios prekės ir tai da prie geresnio užaugimo; išžėmus reikalus mūsų miestelių gyvėtojų, ant atliekamų javų ukinikui nėra pirkėjų. Priesz deszimts metų szimtai valczių ir botų veždavo mūsų javus į Prnsus; dabar-gi skaitlius botų ant Nemuno dideliai susimažino, ir tie gabena į užrubežius tik-tai mūsų laukuose surinktus akmenis, reikalingus tenai dėl užlaikymo daugybės įrengtų pliantų, szasijų ir damų pakraszcziais Nemuno. Pelnas mūsų ukiniko susimažino, o tuom tarpu reikalai jo pasididino; labjausiai pasididino mokesčiai ant reikalų vieszpatystės. Jaigu taip ilgai tęstusi, mūsų kraszto ukinikai lietuviai negalėtu isztrivoti su ikiszioliszku budu ukiavimo; ir szia-dien daugelis mūsų žmonių ukių patenka atėjusiems į mūsų krasztą svetimtaucziams, ar tai isz užrubežių atėjusiems, ar tai isz rytų atėjusiems Maskoliams; užrubežių atėjunai gerai gyvena ant mūsų žemės, dėlto, kad jie ukiauja geriaus, geriaus moka sunaudoti žemę; nupuolusia prekę javų jie atlygina daugumu surinktų grūdų. Atėjunai Muskoliai gal isztrivoti mūsų kraszte dėlto, kad turi visokius palengvinimus ir pagelbą valdžios; mūsų žmogeliui truksta ir paveikslų pagerinti ukiavimą, netur jisai kur pasimokyti,

pagelbos ar palengvinimo nuo valdžios jisai ir laukti negal, nės ta lietuvius laiko už svetimus, ir dėlto pagalbos jiems neduoda.

Kokios priežastys pagimdė tokį sunkų dėl žemdarbystės mūsų kraszto padėjimą ir ar galima yra laukti, kad tas sunkumas pereitu, kaip ir atėjo nepraszytas? Viskas, kas sunkina ukinikų padėjimą pas mus, sunkina gyvenimą neturinczių ukių užrubežiuose: apsunkintas iszvežimas mūsų javų į užrubežius labai atsiliepė ant gyvenimo rankų darbinikų ir miestų gyvėtojų tų paczių užrubežių; taigi jis iszszauktas ne tikru gyvenimu ir jo reikalais; bet, galima sakyti, tyczia isz pavydo vieszpatysezių tarp savęs. Prusuose, dar tada, kada valdžią laikė nustumtas sziądien Bismarek'is, pradėjo labjausiai rupītis apie reikalus žemės valdytojų; dėlto, idant padaugintu pelną jų, reikėjo pakelti vertę jų darbo vaisių, tai yra javų. Padarė tai, uždėdami muitus ant grūdų, einanczių isz Maskolijos, kaipo kraszto parubežinio ir daugiausiai turinczio atliekamų nuo savo reikalų javų, isz pradžios po 3 markes nuo 25 gorczių.

Kaip užmokesnį už muitus ant javų, Maskolija įstatė muitus ant fabrikinių iszdirbinių, einanczių isz Prusų į Maskoliją; užtatai vėl Prusai padaugino ant javų muitus iki 5 markių nuo 25 gorczių ir uždraudė įgabenimą isz Maskolijos kiaulių ir galvijų. Muitai didesni tapė uždėti iszpradžios prie sauso rubežiaus, tai yra nuo Maskolijos — mažesni jie buvo nuo jurių rubežių, ant javų ateinanczių isz Amerikos, taip kad

mažesni muitai beveik uždengdavo didesnę kasztą parvežimo javų iš Amerikos, kur jie ir pigesni neng Maskolijoje, nės auginims pigesnis — žemdarbiai Amerikos nepažysta tiek mokesčių, kiek tur pakelti žemdarbys Maskolijos, jai jau nerokuoti didesnio ten vaisingumo žemės, kaip dar neiszliztos per ilgą auginimą, ir pigesnio darbo; dabar-gi ir nuo Amerikos muitai sulyginti. Įvežimo muitai ant javų yra ne tiktai Vokietijoje ir kituose krasztuose, reikalaujanczuose svetimos duonos, nės vieta užaugimo neužtenka ant reikalų gyvėtojų. Prancuzijoje jie dar net didesni neng Vokietijoje, nės isznesza po 8 frank. nuo 25 gorčių, nors prie gero užaugimo Prancuzija reikalauja apie 16 milijonų musiszkų szėpelių vienų išz svetur apgabėtų kviečių ant maisto savo gyvėtojams.

Uždėtojai muitų ant svetimų javų, arba ir ant svetimų fabrikinių iszdirbinių teisinias tuomi, buk jie per multus nor stotis padėtojais savo žemdarbiams arba fabrikantams, žiurint ant to, ant ko uždėti yra muitai. Teisybė, per multus javai Prusuose savo vertėje pasikėlė ant tiek, kiek iszneszė muitai, tai yra, uždėti ant svetimų javų muitai duoda Prusų ukinikui tiek pelno daugiaus, kiek muitai isznesza, nės atgabenti isz svetur negal but pigiaus pardavinėjami. Tas pats atsitinka ir su svetimais fabrikiniais iszdirbiniais gabenamais į Maskoliją, kur vietinių iszdirbimų reikalams gyvėtojų neužtenka; muitai czia daleidžia fabrikantams lupti reikalaujanczius jų iszdirbinių pirkėjus ir ne perdaug rupītis apie

gerumą tavorų, nės nors svetini butu pigesni ir geresni, pabrikantai užrubežių gal but teisingesni ir mažiau besotus, tai vienok iš ten pargabėtus išdirbinius pabrangima augszti muitai.

Teisybė, Vokietijai nėra reikalo rūpintis apie naudas Maskolijos ukinįkų, nės tas darbas prigul Maskolijai, kuri iš savo ukinįkų mokesčių naudą sau renka, bet ir pacziai Vokietijai ar iš tikro yra nandinga sunkyti padėjimą musų ukinįkų? Vokietija už multus, nuo javų atgabenamų ant reikalų jos gyvėtojų iš svetur, surenka po porą deszimčių milijonų markių; per uždraudimą įgabenimo gyvuolių nieko nepelno, bet ir tasai pelnas vieszpatystės ir pelnas žemės valdytojų ar ne per brangiai atsieina kitai daliai gyvėtojų, neturinczių iš to jokio pelno? Nėra naudos, kuri savyje nors truputį nenaudos neturētu; ant paveikslo: ukinįkas sėja grūdus, kuriuos galėtų ant duonos sau apversti; tur samdyti darbinįką, jai pats žemės apdirbti negal — tai nėra nauda, bet dar tai dėlto, idant surinktais grūdais iš tos sėklos nors trigubai pradinę nenaudą ir kasztą sugražiti. Pelną, kokį tur Vokietija iš multų, jau paminėjome, bet kokia yra iš to jai nenauda: keturios tiktai czia yra provincijos, turinczios sziek-tiek atliekamų nuo savo vietinių reikalų grūdų, kaip tai: rytiniai ir vakariniai Prusai, Poznanius ir Pomeranija; visos-gi kitos provincijos ir skirtingos vieszpatystės neisminta savo duona. Provincijose turincziose atliekamos duonos ir gyvuolių, žmonių maistas lyginant su jo prekėmis net didelių, miestų musų

puseje, kaip ve Varszavoje, yra daug aug-
sztesnis: Tilžeje svaras duonos dvigubai bran-
gesnis neng Varszavoje, o mėsos net trigubai
ir daugiau, 60—70 fenigių už svarą, ne dėlto
kad auginims butu dvigubai czia brangesnis, bet
dėlto, kad žmogus visada besotus — lupa artymą
kaip tiktai gal, o czia toki galėjimą duoda mui-
tai. Brangumas maisto skaudžiai puola ant
sprando tų, kurie tur jį pirkti isz savo uždar-
bės, tai yra ant visų, neaugintojų žemės vaisių,
kaip tai ve: miestų gyvetojų ir dieninių ir fa-
brikinių darbinįkų. Daugiau yra vieszpatystėje
tokių, kurie priversti pirkti sau maistą, neng
turinczių jį ant pardavimo, o tarp tų ir randasi
vargužiai, sunkiai turintiejie dirbti, o dėlto reika-
laujantieje druto ir sveiko valgio, dieniniai ir
fabrikiniai darbinįkai, kuriems fabrikantai, per
muitus kitų vieszpatysezių, turėdami apsunkiti
pardavimą iszdirbinių, negal mokėti atsakanczio
brangumui maisto užmokesnio už jų darba.

Jai penki milijonai turinczių ant pardavimo
javų ar gyvuolių džiaugiasi isz muitų, uždėtų ant
svetimų javų, tai 45 milijonai rugoja ant bran-
gumo maisto, ir siuntinėja praszymus, nurodanczius
ant muitų, kaipo ant priežasczių brangumo, ir
reikalauja jų nuėmimo ir įgabenimo gyvuolių isz
Maskolijos. Rugojimai tie negal pasilikti be
isklausymo, ir jie sziek-tiek jau padarė: trys
vietos, nuo provincijos Silėzijos, daugiausiai tu-
rinczios darbinįkų fabrikuose ir kalnakasyklose,
tapė atadarytos del kiaulių isz Lenkijos; toliaus
tapė su Austrija padaryta sutartis, pagal kurią

Austrija numazina maitus nuo nekurių Vokietijos fabrikinų iszdirbinių, Vokietija-gi numazina maitus nuo javų ant trijų markių nuo metriszko centnerio svarbumo (su virszumi 200 svarų. Toji miera atsiekia 25 gorczius). Austrija vienok netur tiek atliekamų javų nė gyvuolių, kiek reikalauja Vokietija dėl maisto gyvėtojų, dėlto-gi prireiks kreiptis ir kitur. Ant numazinimo maitų, dėl javų isz Amėrikos dabar nėra ką tikėtis, nės Amėrikonys nusprendė uždėti tokius maitus ant visų isz Europos einanczių tavorų, kad pas juos beveik isz Europos ne kas įsigriebia ten. Tokiu budu lieka tiktai Maskolija, turinti diktai atliekamų grūdų ir gyvuolių ant mėsos — czia Vokietija ir prireiks kreiptis jieszkoti pigesnio maisto dėl savo gyvėtojų. Prireiks ne maitais, bet kitoku budu pajieszkoti sau to pelno, kokį duoda Vokietijai ant grūdų uždėti maitai, ir maitus arba visai nuimti, arba dideliai numazinti ir atimti, uždraudimus nuo gyvuolių. Kada tai atitiks, (nės greicziaus ar vėliaus tik atsitikti tur,) tad mūsų javai vėl pakilti turės taip, kaip buvo priesz deszimtį metų, kada mūsų ukinikai pinigų kruvas supylė!

Su linais tiktai negal eiti taip gerai, kaip kita-syk buvo, nės visur vietą linų, ir užrubežiuose, užėmė bovelna, isz kurios audimas, nors ne tokio drutumo, bet užtatai daug pigesnis. Apie senas prekes ant linų negalima sznekėti, ir apie jų didelį į užrubežius reikalavimą. Linus vienok žmonės, jeib tik mūsų mergaitės norės pasimokėti pagerinti jų apdirbimą, galės sunau-

dot ir namiejie. Daugel dabar sznekama Masko-
lijoje apie komisiją, apmislyjancią, kaip ateiti
su pagalba linų augintojams. Komisija nusprendė
duoti gyvetojams ant ilgo iszmokėjimo, žinoma
tiems, katrie panorės, visas maszinas dėl linų ap-
dirbimo, verpimo ir audimo, o ministerija karo
ir marinių dalykų pažadėjo andimus pirkti tie-
siog nuo paėmusių tokias maszinas ant iszsimo-
kėjimo. Tokiu budu mūsų ukinįkai galės toliaus
isz to užgyrimo komisijos naudoti, jei tik pa-
norės ir mokės, nės netikime, kad tame mūsų
krasztas galētu but aplenktas, kaipo krasztas linų
uginimo.

-j-a-

Pasižadejimas.

Gyventojai mažo sodžiaus ant kraszto kanalo La
Manche buvo visi marinįkais ir užsiimdavo žvejavimu.

Vasaros laike jie žuvis gaudydavo iszilgai krasztų,
žiemos laike nusiirdavo iki Havre, Dieppe' sėsdavo
ant laivų ir atlikdavo didžius žvejavimus ant marių.
Iszvažiuodavo kartu, kartu gryždavo, parveždami savo
namiszkiams vaisių savo sunkiaus darbo.

Kokia tada budavo szventė ir linksmybė!

Visi ant miszių eidavo, tarsi nedėlioj. Senas
klebonas laikydavo dėkingas miszias už laimingą savo
parakvijonų sugryžimą.

Vakare, stiklines obuolinės betusztindami, drąsus
žmonės apsakinėdavo atsitikimus paskutinės kelionės,
vargą, darbą ir pavojystes, isz kurių išbėgė buvo.

Žiemos laike, kada vyrai toli budavo, visos
moterės susirinkdavo į vieną gryציą; vienos isz jų lopė
sudraskytus tinklus ant muro pakabinusios, kitos sėdė-
davo ant vežimėlių sziaudais iszskimsztų ir karbatkus (?)
dirbdavo. Ir visos kalbėdavo apie iszkeliavusius.

Kada sziaurinis vėjas užpusdavo, kada marės padukusiai kaukdavo, tada tiktai karbatniškių virbalai tesubelsdavo, bet kožna su prislėgta szirdžia apie iszkeliavusį mislydavo.

Vienu metu marinikų kelionė užtruko ilgiaus, neng paprastinai; umus vėsula įtakoj' užė ir tartum, jog ji ten be galo usz . . .

Kas dien žvejotojai buvo laukiami. Bet dienos slinko, o jų nebuvo matyt ant vieszkelio, į odžių vedancio.

* * *

Ant galų galo vieną nedėlią, kada žmonės jau isz bažnyczios ėjo, laukiamieji isz tolo ant to kelio pasirodė. Bet, kaip buvo pratę, — nedainavo.

Moterės, vieton bėgti su anais pasitikti, isz tolo apsistojo. Isz karto pamatė, jog vieno isz anų truksta.

Tai buvo valanda baisio lukesczio . . . Kuri isz tų nelaimingų naszlė pasiliko? . . .

Žiurėjo ant kits kitos apsvaigusios.

Marinikai artinosi. Podraug tuomžyg, kaip paczios savo vyrus pažino, motynos sunus, mergaitės savo jaunikaiczius, tėvus, — visos bėgo jiems prieszais ant jų kaklo pasikabinti. —

Tiktai Nanetta tarsi įkasta stovėjo: jos Filipo nebuvo! . . . .

Kada buris gryžtancziųjų prisiartino prie jos, Nanetta paklausė Jono, savo giminieczio, isz viso pulko senesniojo:

— Kame-gi Filipas?

— Filipas — atsakė Jonas — ant kito laivo buvo atsisėdęs; jis buvo ant lubų „Marijos — Joannos“; mums Fécamp apleidžiant — dar tas laivas nebuvo sugryžęs.

Nanetta apsvaigo.

— Pasakyk man, kame mano vyras? suszuko. Tu žinai . . . pražuvo!

— Paklausyk, Nanetta. Turėjome baisiausį vėsulą apie pussalę La Hague . . . Ten dėl iszsigel-

bėjimo buvome apsistoję; laike vėsulo macziau „Marija — Joanna“ norinczią nuo vėsulos iszbėgti. Vėsulai praėjus . . . jos nebuvo matyt. Gal buti, kad kame norint pasikavojo . . . .

Nieko Nanetta neatsakė; pasiēmė vaikus ir parbėgo namon.

Tai liudna dėl sodžiaus diena buvo; marinikų sugryžimas visiszkai nebuvo apvaikszcziotas.

*

*

*

Dvi dienas potam meras*) apturėjo isz Fécamp rasztą, jog „Marija Joanna“ prauvo su tavoru ir žmonėmis.

Reikėjo vargingai žmonai praneszti, kad tapė naszle, o vaikams — jog tėvo jau nebturėjo . . . .

Senas klebonas pats apsiēmė tai padaryti. Nanetta iszklausė jo ramiai, nē vienos skundos neiszdudama, nē vienos aszarėlės nepraliedama. Kada-gi klebonas, atlikęs liudną pasakojimą, isz jos namų iszėjo, tai ir Nanetta iszėjo taip-pat.

— Kur eini? užklausė.

— Marės paēmė man vyrą gyvu, tai tegul lavoną atiduos . . . Einu atsimti nuo jų kuną mano Filipo . . .

Ir perbėgus plikus smėlius, vietoms žolėmis apaugusius, Nanetta pasiekė marių krasztą. Neveizdint nē ant audros, nē ant vėjo, nē ant vilnių, jai per kojas muszanczių, ji vis krasztu ėjo. Sykis nuo sykio apsi-stoja, ranką augszcziaus akių pakelia ir akimis apygarde tyrinėja.

Ir kas-dien taip, kaip tik iszauszta, eina ant marių krasztu ir iki nakeziai pasilieka ant liudnos savo sargybos.

— Vyro žiuriu! atsakydavo ant klausimų.

Taip bėgo dienos, nedėlios; daugiau neng mėnuo praėjo kaip Nanetta buvo naszlė, ir ji nē vieną dieną neapleido liudno savo tyrinėjimo; vaikus visiszkai ap-leido ir sziuos tik kaimynai globė.

---

*) Meras — miestelio perdėtinis,

Graudžios miszios už duszią Filipo atlaikytos buvo. Nanetta prie jų pributi nenorėjo. Jonui, kurs ją nuo marių kraszto atitraukti norėjo ir geidė ją į bažnyčią nuvesti, ji atsakė:

— Ne; iki marės man jo neatiduos! pasižadėjau, prisiekiau lankyti krasztą, iki marės, kurios nieko nepasilaiko, neatiduos man jo kuną... Tada ji palaidosiu ir paaukašiu Szvencziausiai Panelei isz Delivronde.

Nelaiminga moteriszkė proto nebtoko!

* * *

Dviem mėnesiams po marinikų sugryžimo praslinkus, — tai buvo nedėlioj, — kunigas įlipęs į pamokslinyczią, duszias pasimirusiųjų pavadė maldoms savo avinyczios, ir geri žmonės, savo sėdynėse pasilenkę, karsztai už anas meldėsi.

Umas girksztelėjimas mažų durelių sutrumdė didį tykumą.

Atgrėžiau galvą ir surikau.

Pamacziau Filipo szeszėlį . . . .

Tai buvo jis, iszbales, subloges, pasenęs; vos ant kojų galėjo pastovėti.

Kožnas paliko savo vietą, idant prisiartintu prie pagryžusio. O jis, pailsęs, sujudintas nė kalbėti negalėjo. Akimis jieszkojo žmonos; vaikai metėsi prie jo isz džiaugsmo verkdami, spausdami jo kojas ir kelius.

Biednas tėvas Filipas apalpo . . . Jį nuneszė į kleboniją, o Jons nubėgo ant marių kraszto, idant Nanettą pritaisyti dėl priėmimo netikėtos linksmybės kuri galėjo jai smertina buti.

Norėjau buti pirmutiniu, kurs jos likimu pasi-linksmins, ir todėl nubėgau podraug su Jonu.

* * *

Kaip iszjieszkotą dailumo pajautimą tur kartais ant pažiūros szirksztus žmonės! Su koku tai taktu ir atsargumu senas marinikas leido greicziaus nuspėti, neng pasakė tai žmonai, jog jos vyras sugryžo.

Su ja susilyginės užklausė jos meiliai:

— Nanetta, dėl ko taip vis spiriesi laukti vyro czia, ant marių krasztu! . . . Argi tai tuom keliu mes visi sugryžome?

— Pasizadėjau!

— Gerai! Bet dėl ko gi į bažnyčią neini? . . . Dievas daro stebuklus dėl tų, kurie meldžiasi. Kas-žin? . . . Gal, Filipas išliko . . . Gal sugrysz, bet reikia jo laukti ten, kame vieszkelis. Nanetta, eikime į bažnyčią, pasimelsk Dievui, idant vyras sugryžtu, asz tikiu stipriai, jog jis sugrysz!

— Pasizadėjau — atsakė moteriszkė, nuolatai ant to paczio atsispirdama.

— Bet eik! Kad tav sakau. Ne nori? . . . Na, o kas bus, jaigut nenumirė! . . . Jaigut sugryžtu? Primink sav mūsų pargryžimą pirm dviejų mėnesių; taip-pat, kaip szindien, jau buvo po visam, toj paczioj valandoj. Na, Nanett, buk drąsi!

Žvigtelejo ant jo su abejojimu.

Iki sziai dienai atmenu jos akis; buvo iszverstos. Mėgino prakalbėti, bet jos lupos judėjo garso neiszduodamos. Baimę manę apēmė.

Ant galo stipriai suszuko:

— Mano vyras sugryžo!

Ant smėlio parpuolė ir pirmutinį sykį verkti pradėjo.

*

*

*

Dviem valandoms praėjus, Nanetta ir vaikai, kartu sisirinkę klausė apsakinėjimo istorijos Filipo.

Ant nedėlios priesz audrą, laike kurios „Marija — Joanna“ pražuvo, kada plaukė pagal Ariją, Filipas sunkiai drugiu susirgo ir tapė į arcziausį portą nuveztas.

Ligonbutyje, laike szeszių nedėlių, jo gyvastis vos ant plauko tekabėjo. Iki galėjo atsikelti, praėjo du mėnesiai nuo paskendimo jo laivo. Ant savo sugryžimo reikalavo penkiolikos dienų, o rasyti nemokėjo

ir nemislyjo, kad jį už numirusį paskaitys, todėl niekam ir nepraneszė apie savo sugryžimą.

Ant rytojaus nuo tos atmintinos dienos Nanetta pėsčia nuėjo nuneszti žvakę Szvencziausiai Panelei isz Delivronde; iszpildė savo pasižadėjimą.

Nuo to laiko kasmet dienoj Filipo sugryžimo ji su mažiausioju kudykiu nueidavo ant marių kraszto ir ant tos vietos, kame pasižadėjimą buvo dariusi, karsztai meldavos.

Iki gyvenimo pabaigai niekados neužmiršo tos vietos lankyti.

Fernand Hue.

Lietuvos istorija.

Parasze Lietuvos vaikas.

V.

Rusiai ir Parusiai.

(Tąsa.)

XIII amžis istoriskame Parusių gyvenime buvo gadyne vienos be pertraukio kovos už nepriegulmę, tikėjimą ir dievus. Nelaiminga tauta! Kaip ji turėjo isztempti savo pajiegas, idant galėtų laimingai prieszintis nesuskaitoms minioms krikščionių, isz kurių vieni darė užpuluos ant jos tiktai del nutildymo geismų kraujo ir grobczių, kiti-gi apart to del iszpleszimo jai isz-po kojų žemės, kurios jai nustojus, gyvenimas del tautos buvo sunkinybe. Paskutiniai žodžiai paskirti yra ant faktų, iszrodanczių, kad kiek tik kartų Parusiai visiszkai nustojo vilties apsiginti nuo prieszų, visados geidė greicziaus pražuti kovoje, nei papulti į nelaisvę.

Užžengus ant Lenkijos sosto Leszk'ui Baltamjam, t. y. 1207 m., ir užėmus jo broliui

Konrad'ui po savo valdymu žemę Kujavų ir Mozuriją, o taipos-gi prigulinczias prie szios paskutinės kelmių ir Dobrznio žemes, prasideda nauja ir paskutinė gadynė platinimo krikščioniszko tikėjimo tarp Parusių. Iszpradzių platinimas tas buvo atliekamas su pagalba meilių pertikrinimų ir gerų paveizdų, paskui-gi meilė artymo ir teisybė į vienatinį Dievą platinama buvo su pagalba kardo ir ugnies.

1207 m. Gotfryd'as, perdėtinis Cystersų kliosztoriaus Lukave (L'ublino rėd.), nuvyko pas Parusius del platinimo tarp jų krikščionystės. Drauge su Gotfryd'u atvyko ir kitas zokonikas, vardu Filipas. Iszpradzių vertimas stabmeldzių į krikščioniszką tikėjimą jiemdvim gana gerai sekėsi, bet toliaus apasztahai turėjo papildyti ką nors neprideranczio, nes Filipas tapo užmusztas, o Gotfryd'as tik pabėgdamas iszsigelbėjo nuo myrio.

Ateinancziame mete zokonikas isz Olivo kliosztoriaus (Pamaryje), vardu Kristijonas, taipos-gi nuvyko į Parusių žemę del platinimo krikščionystės. Kristijonas prigulincziai ir iszmanancziai elgėsi ir pertai darbas jam sekėsi: daugybė prastų žmonių, o net ir daugelio isz virszinių priėmė krikščioniszką tikėjimą. Dažinojės apie tokį laimingą pasiekimą Kristijono darbų, popiezius Inocentas III įteikė jį po įpatinga globa Gniezno arciviskupo Henryko, o taipos-gi po globa lenkų kunigaiksczių. 1214 m. Kristijonas atvertė į krikščionystę kokiū ten du didžtureziū Parusių, kuriuodu nuvykę sykiu su Kristijonu į

Rymą praszė popiežiaus¹⁵ užtvirtinti dovanotas jų žemes ant naudos krikščioniszkos bažnyčios Parusijoje ir pastatyti vyriausiu ant visų Parusų krikščionių apashtalą jų Kristijoną. Popiežius mielai iszpildė praszimą naujai apsikriksztijusių ir drauge aukantojų, paskirdamas Parusiams Kristijoną už vyskupą.

Sugrįžęs isz Rymo Kristijonas rado visą padėjimą persimainius.. Stabmeldžiai, įkalbinti savo kunigų, užpuldinėjo ant naujai apsikriksztijusių ir vertė juos iszsižadėti krikščionystės, o pasiprieszinusius korojo atėmimu viso jų turto, o kitus ir myriu.

Įbaugintas szita aplinkinybe Kristijonas praszė popiežiaus daleisti apgarsinti karžygą ant Parusių. Rymas negreit pamislyjo apie tą karžygą, nes buvo užimtas kare su Turkais už Szventą žemę. Tiktai 1217 m. popiežius Honorarius III daleido suszaukti karžygą ant Parusių; bet tuom tarpu Kristijonas meilum savo pasielgimu apmalszinęs Parusius, nusiuntė žinią į Rymą, kad jau ikaržyga yra nereikalinga, ir tik praszė prisusti kuodaugiausiai apashtalų, ant ko popiežius mielai sutiko.

Gal buti, kad krikščionystė kuo toliaus, tuo labjaus būtų platinosi tarp Parusių; bet neiszmirtingas buvo pasielgimas Lenkų, o įpacz Mozurų Konrado, kuris, neva budamas valdytoju Kelmų žemės, skaitė savę už vieszpatį visų Parusių. Parusiai-gi, žinodami jo silpnybę, tolydžio užpuldinėjo ant jo žemių, o apart to liepė mokėti sav duoklę. Ant galo Parusiai pasijautė

taip galingais, jogiai nusprendė netiktai nuvalyti nuo krikszczionystės Kelmių žemę, bet ir apverstį visą Mozuriją į stabmeldiszką szalį. Del szito siekio jie per vieną tik metą sugriovė su virszum 300 bažnyčių ir koplyčių, o kunigus iszvaikė. Visa Mozurija taip buvo apiplėsztą ir isznaikyta, jogiai Konradas, negalėdamas surinkti atpirko del Parusių, kvietė turtingiausius mozurus su pačiomis pas savę ant puolos, laike kurios atėmęs nuo savo svecių visokias branginybes, siuntė jas Parusiams dėl atsipirkimo.

Prie tokių aplinkinybių sunkiausiamė padėjime atsirado Parusių viskupas Kristijonas. Pelnas isz jo turto, gulinczio Kelmių žemėje, suvis susimažino; veiklystė jo taipos-gi buvo susiaurįta, nes stabmeldžiai labjaus tikėjo savo kunigams, nei krikszczioniszkiems apasztalams. Czionai turime pripažįti teisybę stabmeldžiams, labai gerai suprantantiems, kad jų kunigai geidė tiktai laimės vientaucziams, kada-gi apasztalai dangiausiai turėjo ant mislies asabiszką savo naudą, o ne tikėjimą, kurį garsino. Kristijonas pertai nusprendė, kad geriausiai bus vėl nukakti į Rymą ir praszyti popiežiaus, idant daleistų apgarsyti karžyją ant Parusių. Kristijono plianas — iszplatyti krikszczionystę tarp Parusių su pagelba kardo — labai patiko popiežiui, ir jis 1818 m. iszdavė bulę*), liepiančią garsyti karžyją ant Parusių, arciviskupams Moguncijos, Treviro, Kolo-

---

*) „Bullė“ yra tai popiera, ant kurios suraszyti popiežiaus paliepimai, įsakymai.

nijos, Magdeburgo, Salcburgo, Gniezno, Bremos ir kitiems. Prietam toje bullėje buvo išsaiskita, kad karžyga ant Parusių yra suvis lygi kryžievių karžygai į Szventą žemę, ir pertai, kas prižadėjo eiti kariauti už Szventą žemę, o negalėjo to iksziolaik išpildyti, tai gali karžygą į Szventą žemę visiszkai permaintyti ant karžygos ant Parusių.

Pirma kryžievių karžyga, prasidėjusi 1219 m., neatneszė jokios naudos krikszczionis ir pertai apie ją czionai nesiplatissime. 1222 m. buvo padaryta abelna karžyga iš Lenkijos ir iš kitų szalių Europos. Pradžia szitos karžygos nenusisekė, nes pirmutiniai pulkai kryžievių buvo sumushti ir priversti gelbėtis pabėgimu. Ir szita karžyga, tęsusiji visus metus, nedaug naudos atneszė kryžieviams ir nedaug blogo padarė Parusiams. Galima tiktai pasakyti, kad ji padėjo tvirtą pamatą dėl ateinancziųjų karžygų. Pilis Kelmis (Chelmno) buvo išnaujo atstatyta ir apkasta pylimais; Kelmių žemėje buvo įtaisyta daug kitų pilių ir padaryti geri keliai dėl susineszimo. Pirmiausias visokiose veiklystėse buvo Kristijonas: jis pats kėravojo karžygomis, o užkariautose vietose atvertimu į krikszczionystę, rinko pinigus reikalingus dėl apasztalų ir naujai apsikriksztėjusių. Iš visų pusių plaukė didelės sumos į Kristijono iždą ir skaitlingos dovanos ant bažnyczios Parusijoje nuo Konrado, Mozurijos kunigaikszczio, nuo Leszek'o Baltojo ir nuo daugelio kitų turtingų lenkų.

Vienkart su veiktumu kryžievių rengė tykia i

atkerszą krikščionims visi Lietuviai. Vos tik 1223 m. kryžievių neperdaug naudoję apleido Parusių žemę ir perėjo per Vyslą, kaip tuojans įsiveržė į žemes priesų didelė minia Lietuvių, Juodvyžių, Kursių ir Žemaičių. Visa szita minia kareivių pasidalino į dvi dali: viena, įsiveržusi į Kelmių žemę, sugriovė visas krikščionių pilis, kita, užpuolusi ant Mozurijos, isznaikino viską ugnia ir kardu ir paėmė dangybę žmonių į nelaisvę. Net ir pats Plockas, Mozurijos sostapilis, buvo atimtas ir sudegintas. Lietuviai neilgai vieszėjo Mozurijoje: iszpildę, ką buvo ketinę, sugrįžo į savo szalis.

Netrukus pasiantrino Parusių užpuoliai ant Kelmių žemės, visiszkai isznaikidami Parnsijos viskupystę, ir vienkart ant Mozurijos, galutinai ją sutremdami. Visos pilis Mozurijos buvo apimtos ir sudegitos, apart Plocko, kur stipriai apsikasė Konrad'as.

(Toliaus bus).

Szneos apie žeme, saule, menesi ir žvaigždes.

pagal Nevzorovą paraszė Antánulis.

Szneka asztunta. Dangus ir žvaigždės.

Iszeikite szviesią žiemos arba vasaros naktį ir prisižiurėkite dangui. Ant jūsų galvų tamsus ir gilus dangaus skliautas, jame, tarytum kibirkštys, blizga tukstancziai tukstanczių žvaigždžių. Vienos isz jų žiba aiskiai, kaip dėmantai, kitos ka tik szvieczia. Augsztai, ant jūsų galvų, matyti balsva plati juosta, tęsiantysi per visą dangų — tai paukszezių kelias. Žvaigždės, žiurėkite, ne lygiai iszbarstytos po dangų, bet lyg isz-

barstytos kruvutėmis, tarpe kurių matyti tuszti tarpeliai; szias kruveles žvaigždžių vadina isz lotiniszko konsteliacijoms. Kas tai yra tas dangus ir tos auksinės kibirkosztys, iszbarstytos po jį?

Kada mes žiurime į dangų, mes žiurime, galima sakyti, į begalinį plotą, kuriame laksto mūsų žemė sykiu su kitomis planėtomis. Žmogus savo protu negal suprasti nei-gi apskaityti, kur baigiasi, o kur prasideda tas plotas. Jaigu koks atsirastu žmogus, kurs taip smarkiai galētu lakioti, jog pralengkту vėją, ir jaigu jis pamėgitu lėkti į tą plotą, idant prilekti jo galą, tai lėktu metus, deszimti, szimtą, tukstantį, tukstantį tukstanczių metų, bet vis nerastu pabaigos ploto, priesz jį butu vis tas pat tuszczias, arba geriaus sakant pripildytas smulkiausiū oru plotas, keleivis tas savo kelionėje prilektu, žvaigždes, žvaigždes, kurios gali sakyti, yra be skaitliaus, bet vis da prieszai savę turētu neiszmastuotą plotą. . . .

Žvaigždės stovinczios*) tai ne kas kitas, kaip saulės, tokios kaip mūsų saulė, tik kur tai kas didesnės ir labai labai toli stovinczios nuo mūsų žemės. Jos szvieczia savo (loca) szviesa. Jaigu jos butu tokio didumo, kaip mūsų žemė, arba kitos planėtos, kurios sukasi apie saulę, tai mes jų negalėtume visai įžiūrėti. Per didžiausius žiuronus žiurint, stovinczios žvaigždės iszrodo

---

*) Turite žinoti jog žvaigždes dalina į planėtas, apie kurias jau jums kalbėjau, į žvaigždes stovinczias, apie kurias noriu dabar szį tą pasakyti ir į kometas, apie kurias bus žemiaus papasakota.

tokioms pat blizganciomis kibirkštimis, kokiomis mes jas visad matome, kada-gi planėtos (Marsas, Venera ir t. t.) per žiuronus žiurint iszrodo mažais ratukais. Astronomai (žvaigždinikiai) įžiurėjo, jog jaigu mūsų saulė butu taip toli nuo mūsų žemės, kaip nors arcziausia isz stovinczių žvaigždzių, tai ji iszrodytu mums mažyte, ką tik užmatoma žvaigždute. Kaip tai toli jos nuo mūsų! ir tokis tai jų didumas, jaigu, nežiurint ant tokio toumo jos iszrodo mums szviesioms žvaigždėmis. Bet gal kas czia paklaus, kaip tai galiu vaditi tas žvaigždes stovincziomis ant vienos vietos, kada-gi jos isz ryto matome visai kitoje vietoje, neng kurioje buvo isz vakaro. Atsakai, jog tai taip tik mums rodosi ir jog tai paeina nuo to, jog žemė sukasi pati apie save isz vakarų į rytus; juk ir saulė, kaip jums jau sakiau, stov ant vienos vietos, o mums rodosi buk ji vaikszezioja po dangų isz rytų į vakarus.

Zinodami, jog mūsų saulė tur savo planėtas, turime tikėti, jog ir stovinczios žvaigždės — tos didelės saulės — turi kiekviena savo planėtas, kurių mes negalime tik įžiurėti dėl jų toumo... O visos tos planėtos gal but apgyvėtos, ant visų gal yra gyvi sutvėrimai, kurie garbina savo sutvėrtoją ir rėdytoją. Pamislyjant apie tokią daugybę pasaulių, žmogaus protas maiszosi ir gali tik stebėtis iszminczia ir galybe to, kuris viską ką sutvėrė, valdo ir rėdo. O mes kuom-gi esame sulyginus su tuo galingu ir garbingu rėdytoju pasaulės? Beveik nieku! O vienok mus — tą niekniekį — taip numylėjo Augszechiausias Vieszpats,

jog dēl izšliuosavimo musu iz nelaisvēs velnio, i kuriā papuolēme per grieķā pirmuју savo tēvu, mieliausias jo sunus neatsisakē kentēti kanczias didžiausias, net ir gēdingā smertį ant kryžiaus. Užtai-gi, mieli broļiai, prisižiurēdami toms dangaus žvaigždēms, dumokim apie galybē Dievo, jo meilē dēl musu ir tuomi pasiukvatikime prie milejimo to geriausio Tēvo ir pildymo Jo prisakymu, o taipogi pildymo prisakymu bažnyczios szventos, kuri yra uždēta paties Sunaus Dievo ir kuri rēdoma to savo uždētojo negal nei paklysti nei kitus paklaiditi.

Szneka devinta. Kaip igavo žmogus pažiti visko to apie žvaigždes?

Dabar da gal užklausite manēs, kaip tai žmonēs dasižinojo apie tą viską? ir kiek-gi iz viso yra žvaigždzių? Pasirupisiu atsakyti ant szių klausymu.

Žmonēs igijo sziā žiniā apie žvaigždes per mokslā astronomijos. Žvaigždētas dangus visada darydavo didelį ispaudį savo dyvina ir paslaptinia grožybe taip, jog jau 300 metu priesz užgimimā Kristaus žmonēs pradėjo tēmītis jį ir stengtiesi jį pažiti. Patēmijo, kaip vaikszechioja mėnuo, saulē ir žvaigždēs, pradėjo. užraszinēti savo tuos patēmyjimus i knigas, kurias perdavinėjo eilē eilei, paskui izmislyjo navatnus žiuronus, per kuriuos žiurint žvaigždēs izrodo aiszkesnėmis, o planētos ir saulē kur tai kas didesnėmis. Per prisižiurėjimā ir apskaitymā žvaigždinikai ant galo igijo maž daug teisingā supratimā apie dangų ir žvaigždes. Galime tikėti jų mokslui, nēs jie

pirm kelių deszimčių metų gal apskaityti, kada tems saulė arba mėnuo, ir neklysta savo skaitlinose. Ateina apsakytas jų laikas ir temia saulė arba mėnuo!

Ką apie skaitlių žvaigždžių, tai jų yra nesuskaitoma daugybė; be žiuronų galima jų suskaityti į 5 tukstancius; o pažiūrėjus į dangų per žiuroną tai jau pamatysi tiek žvaigždžių, jog dėl suskaitymo jų reikalautum kelių metų. Kaip mislyjate, kas tai yra ta balsva ant dangaus juosta — pauksčių kelias? Ar pamislyjotė, jog pauksčių kelias — tai neiszpasakyta daugybė žvaigždžių, kurios dėliai savo toumo nuo mūsų, o taipogi dėl savo daugumo, iszrodo mums tik ilga balsva juosta ant dangaus. Tik per teleskopus (didelius žiuronus) gali užtėmyti, jog pauksčių kelias susideda isz atskyrių žvaigždžių, kurių žvaigždinikai suskaitė į 18 milijonų. O ten, toli už pauksčių kelio per žiuronus užtėmijo da balsvas miglas, kurios taipogi yra ne kas kitas, kaip tik nesuskaitoma daugybė žvaigždžių.

Kaip toli nuo mūsų nors arciausios isz stovinczių žvaigždžių, galite suprasti isz szios paveizdos: Kaip žinote, kulka iszszauta isz armotos (kanulės) lekia gana greitai, bet kiek laiko, pagal jusų nuomonę, turėtu lekti toji kulka, idant pasiektu nors arciausia isz stovinczių žvaigždžių? Szesziš szimtus tukstanczių metų! Bet tai taip toli nuo mūsų arciausios isz stovinczių žvaigždžių, kurios mums iszrodo gana szviesiomis kibirksztimis, o kur žvaigždės, kurios dėlei savo toumo iszrodo mums tik bals-

vomis miglomis ant dangaus — paukszečių kelias; o kur da žvaigždės, kurias žvaigždinikai užtėmijo per teleskopus už paukszečių kelio paveizdoje balsvų miglų?... Jau tai pereina žmogaus protą!

[Toliaus bus].

Kaip reikia rinkti valscežiaus urėdininkus: vaita arba starszina, sudzia, lovininka ir kk.?

Gal ne vienas, perskaitęs sziuos žodžius, tuojaus atsilieps: „Žiurėkite! Ketina mus mokėti, kaip mes turime rinkti valscežiaus urėdininkus! Lyg rinkimai dėl mus naujiena?“ Ir asz pats pripažįstu, kad rinkti vaitą arba kokį kitą valscežiaus urėdininką jums jau ne pirmą syk. Vienok-gi drąsiai galiu tvirtinti, kad retas isz valscezionių žino, kaip reikia rinkti dėl savęs urėdininkus; abejoju asz, ar yra nors vienas tokis valscezius, kur tikrai mokėtų iszsirinkti dėl savęs urėdininkus. Kad asz kalbu teisybę, tai kiekvienas galės persiliudyti isz tolesnės tąsos mano rasztelio.

Pirmiausiai pradėsiu kalbėti apie rinkimus ant vaito, kaipo ant svarbiausio urėdo visam valsceziuje.

Geras vaitas dėl savo valscežiaus yra kaip tikras tėvas, kaip kuogeriausias globėjas (apie kunas:) jis visus valscezionis vienokiai myli, pats jų neskriaudžia (neima kyszių, neiszvagia izdo, nedaro suktybių ir t. t.) ir kitiems neduoda skriausti, lygiai isz dalina tarp visų valscezionių abelnas sunkinybes, priverczia prigulincziai pildyti savo isakymus ir klausyti isz mintingų rodų. Geras vaitas, kaipo vadovas valscežiaus, rupisis tik apie naudą valscezionių, iszrasdamas naujus naudingus dėl valscežiaus užmanymus, pakreipdamas ant gero visus jo reikalus ir pats kuoteisingiausiai pildydamas vaito užduotes.

Iš to, kas czionai buvo pasakyta, aiszku darosi, kad ne jaib-kas gali buti renkamas ant vaito, nes ne jaib-kas galės buti geru vaitu. Norinczių-gi visados atsiras ikvaliai. Bus tarp jų visokie: bus ir sukeziai, lupikai (tankiausiai kokie-ten ponpalaikiai, ipacz lenkeliai arba puslenkiai), norintieji ant vaitystos sav turtą susikrauti; bus ir girtuokliai, geisdami tapti vaitu labjausiai tik dėlto, idant galėtų ikvaliai atsilakti degtinės už pinigų valseczionių; bus tarp jų ir tokie, kurie patys nieko neiszmąndami, geidžia vaitauti tik dėl „unaro“, arba dėlto, kad to valsecziaus rasztinikas nori. Visus szituos lengva yra pažiti pagal tai, kad jie, kur tik galės, dovanai girdys degtine ukinikus, idant už tai ant rinkimų apturėtų daugiaus balsų. Gali atsitaikyti tarp norinczių ir geri žmonės, neprigulintieji nė prie vieno išz augszcziaus paminėtų skyrių; bet tokių bus mažai, o ir tie patys nenorės atvirai išsi-duoti, kad jie nori buti vaitu.

Klausymas dabar, ką rinkti ant vaito? Kokio ten ponpalaikio-lupiko, ipacz da lenko, jokių budu negalima rinkti ant vaito, nes tokiam vaitui rupės ne nauda valseczionių, bet tiktai tai, kad ką-nors išz jų išzgriebti ir kad greicziaus kiszenius prisikimszti. Girtuoklio taip-pat negalima rinkti ant vaito, nes tokis vaitas, sėdėdamas tolydzio szinkiuje prie stiklelio, neturės kada rupėtis apie reikalus valsecziaus; o prie tam, kas tai per vaitas, kurį visados randi girtą besėdint szinkiuje ir kurį patį už stikliuką degtinės galėtų nupirkti. Blogiausias-gi vaitas būtų tai puskvailis, kuris, pats nieko neiszmąndamas, norės vaitauti tik dėl unaro arba dėl noro rasztiniko: prie tokio vaito valsecziaus rasztinikas lups nuo valseczionių be mielaszirdystės, darys visokias sukybes dėl pripildymo savo kiszeniaus, o gal dar ir valsecziaus išdą (kasą) isztusztis. Ir taip aiszku, kad, nė vieno išz jų negalime rinkti ant vaito nes, nė vienas išz jų neatsako augszcziaus paminėtiems pareikalavymams? Kas-gi gali atsakyti tiems pareikalavymams? Idant galima būtų atsakyti tiems pareikala-

vymams, t. y. idant butų galima buti geru vaitu, reikia buti žmogum teisingu, doru, tvirto budo, blaivum, iszmingingu, protingu ir gana mokytu (kuo labjaus mokytu, tuo geriaus). Tokį žmogų tiktai galima rinkti ant vaito, nes tik tokis vaitas galės stotis naudingų dėl savo valsezionų.

Prisiartinant rinkimams ant vaito, reikia iszrasti isz tarpo visų valsezionų koki gerą ukinįką teisingą, dorą tvirto budo, blaivų ir t. t., žodžiu galintį buti tikrai geru vaitu (o tokių ukinįkų kiekvienam valsecziuje keletas vis-gi atsiras), ir nuėjus pas jį reikia paklausti, ar jis sutiktų buti vaitu, jaigu jį valsecius iszrinktų. Jai, padėkime, tas ukinįkas dėl kokių-nors priežascių negalėtų arba nenorėtų priimti urėdo vaito, tai tąsyk reikia pajieszkoti kitus kokius ukinįkus, kad ir jau ne tokius gerus, kaip pirmutinis, bet vis-gi daug geresnius už visus lupikus ponpalaikius, girtuoklius ir puskvailius, ir taip-pat dasižinoti, ar jie apsiimtų buti vaitu. Jai tik bus surasti keli geri ukinįkai, sutikusieji buti vaitu, tąsyk reikia pasimatyti kur tik galima (ar namuose, ar mieste, ar kur kitur) su visais savo draugais, giminėmis, kaimynais ir pažistamais (žinoma savo valseziaus), ir kiekvienam isz jų įkalbėti, pertikrėti, kad jie nerinktų ant vaito nė vieno isz norinczių vaitauti tik dėl pelno arba „unaro“ (reikia aiskiai iszrodyti, kaip tai yra bloga, kaip blėdinga dėl kiekvieno tokį vaitą turėti), o kad rinktų vieną isz iszrastųjų gerų ukinįkų. Žinoma, kad apie tai reikia anksti dar prieš rinkimus pamislyti, idant spėti iki rinkimų su visais pakalbėti ir visus kiek, galint, pertikrėti. Vienam tiek darbo atlikti yra sunku, pertai reikia pasipraszyti kelis iszmananczius ukinįkus į talką, o tą syk jau bus smagiau ir drąsiau triustis. Suprantamas daigtas, kad gali atsirasti tarp ukinįkų tokie, kurie paperkami arba girdomi degtine nepaklausys jų, bet ant jų nereikia žiurėti, nes gerai triusiant atsiras kur-kas daugiau tokių, kurie mielai duos savo balsus ant vieno isz gerųjų ukinįkų.

Bet neretai atsitaiko tai, kad daugumas valsčionių renka gerą žmogų ant vaito, o tik dalelė kokį-ten lupiką, o vienok paskui liekasi užtvirtitu lupikas, nors jis ir mažiaus balsų buvo apturėjęs už pirmutinį. Štai vienas tokis pavyzdys.

Neperseniai vienam valsčiuje Suvalkų rėd. buvo rinkimai ant vaito. Tarp norinczių buti vaitu daugiausiai turėjo pasisekimo du: vienas buvo tai dorus, teisingas ir išzmingas ukinikas X., galintis buti tikrai geru vaitu; o kitas lupikas ponpalaikis Y. Kadangi p. Y., budamas vaitu, labai įsipyko valsčionims savo plėšizmu, tai valsčius nenorėjo jau toliaus jį laikyti ir pertai geidė išsirinktį ant vaito pirmąjį. Vienok-gi atsirado tarp valsčionių gana daug tokių, kurie ar tai pavydėdami uk. X., ar tai pykdami už ką-nors ant jo, ar tai girdomi p. Y., davė savo balsus p. Y. Uk. X. gavo balsų arti 200, ponpalaikis apie 130. Visi tikėjosi, kad bus užtvirtitas ant vaito uk. X., o p. Y. ant jo kandidato, bet stojosi suvis priešingai. Nusiminė ir nusistebėjo tasyk visi valsčionys, bet jau nebuvo ką daryti. P. Y. pradėjo persekioti tuos, kurie jo nenorėjo rinkti, o tie-gi iš savo pusės pradėjo skundus padavinėti ant jo; važinėjo tenai ir pavieta virszinikas ir tyrinėtojas; — žodžiu kalbant, valsčiuje užvirė lyg katilė. P. Y. tepa vis pavieta virszinikui ir laikosi ant vaitystos. Nežinia dar, kaip ten tas viskas pasibaigs.

Atsiranda dar klausymas, koku budu p. Y. sziaame paveizde galėjo buti užtvirtitu ant vaito? Tuojaus tas dalykas bus aiszkus. Valsčionys, duodami balsus ant vieno iš dviejų norinczių, papildė baisią klaidą, kuria daro dabar beveik visi valsčiai: jie mat mislyjo kad renka tiesiog vaitą, tuom syk-gi yra įstatas, liepiantis rinkti netiesiog vaitą, bet tik du kandidatu ant vaito, iš kurių vienas bus paskui užtvirtitas valdzios ant vaito, o kitas ant jo vietiniko, jaigu vaitas

dėl kokių nors priežasčių negalėtų pildyti savo urėdo.*) Taip stojosi ir augščiaus minėtame valscziuje: iszrinko ne vaitą, bet tiktai du kandidatu ant vaito, uk. X. ir p. Y., kaipo gavusiu daugiausiai balsų isz visų norinczių buti vaitu; kadangi p. Y. smagiai patepė pav. virszinikui, tai szis iszrado ką-ten blogo ant uk. X. ir pertai perstatė gubernatoriui p. Y., kaipo pirmą kandidatą ant vaito, o uk. X., tik kaipo antrą; ir tokiu budu liko užtvirtitas ant vaito pirmasis kandidatas, t. y. p. Y.

Idant ant ateigos iszsisergėti tokios nelaimės, kiekvienas valsczius turi gerai suprasti ir pildyti įstatą apie rinkimą dviejų kandidatų ant vaito, loviniko ir kitų. Ant rinkimų kiekvienas valsczionis turi duoti savo balsą ne ant vieno, bet ant dviejų kandidatų. Tą syk, jaigu didesnė dalis valsczionių nenorės kónors turėti vaitu, tai jie atiduos savo balsus ant dviejų ukiniku, dorų ir teisingų, galinczių buti tikrai gerais vaitais, kuriuodu tik, kaipo apturėjusiu daugiausiai balsų, bus perstatyti ant kandidatų ant vaito; vieną isz jų valdžia ir užtvirtis ant vaito. Tokiu budu pasielgiant, niekados negalės patekti urėdas vaito tam, kurio nori tik mažesnė dalis valsczionių.

Isz szito dabar jau aiszku, kad, pasiartinant rinkimams ant vaito, reikia isz tarpo ukinikų iszrasti ne vieną, bet du norincziu buti vaitu, t. y. du ukiniku, isz kurių kiekvienas galėtų buti geru ir teisingu vaitu, ir paskui parodyti ir iszaizskėti ukinikams § 71 valscziaus tiesų, idant kiekvienas isz jų gerai žinotų, kad reikia duoti savo balsą ne ant vieno kandidato, bet ant dviejų sykiu.

Dabar keletą žodžių apie rinkimus ant loviniko.

---

*) Valscziaus tiesose, iszduotose 1864 m. dėl ukinikų Lenkų karalystės yra § 71 tokios įtalpos: „Ant valscziaus vaito, lovinikų ir szaltyszių bus renkama po du kandydatu; vienam isz jų pavieto virszinikas paves urėdą vaito, o kitą tas pats virszinikas uždės vietiniku pirmutinio, jaigu jis kur iszvažiutų, numirtų, sunkiai apsirgtų, butų numestas nuo valtystos ir t. t.“

Abelnai kalbant, lovinikas turi būti taip-pat renkamas, kaip ir vaitas, t. y. taip-pat iszrasti du teisingu, iszmanancziu ukiniku ir duoti savo balsus ant abiejų, isz kurių vienas bus užtvirtitas ant loviniko, o kitas ant jo vietiniko. Pas mus ant loviniko renka tankiausiai tuos tik, kurie girdo žmones, nors tai būtų kuoblogiausi ir kuomažiausiai iszmanantieji ukinikai; paskui tokie lovinikai-girtuoklėliai vos tik pasėdi sude ant kedės, arba, nieko neiszmanydami vedime bylų (provų), tik snaudžia už stalo. O vienok negalima jaib-ką uždėti ant urėdo loviniko, nes ir szis urėdas yra gana svarbus. Svarbumas szito urėdo pasituri tame, kad per jį galime prirengti sav kandidatą ant sudžios: padėkime, kad dabar nėra ką rinkti ant sudžios, nes visi tie, kuriuos galėtume rinkti (o galima rinkti tik tuos, kurie yra buvę 3 metus loviniku arba iszbaigę juridiskus mokslus), yra blogi žmonės, tąsyk mes turime pasirupėti, kad nors už 3 metų turėtume ką geresnį užsidėti ant sudžios, o dėlto mes turime dabar iszrinkti ant loviniko kokį ukiniką dorų, teisingą, iszmintingą ir gana mokįtą, kuris, iszbuvęs 3 metus loviniku ir pažinęs vedimą bylų, paskui galės būti iszrinktas ant sudžios.

Kas atsieina rinkimo ant sudžios, tai reikia tvirtai įsidėti į galvą, idant iszrinkti žmogų teisingą, kuris neimtų nuo byluojancziųjusi jokių kyszių, prietam dar iszmintingą ir gana mokįtą. Rinkimai ant sudžios turi būti atliekami tokiu-pat budu, kaip ir ant vaito arba loviniko, t. y. taip-pat turi būti isz augszto patėmytu, o paskui renkamu du kandidatų, isz kurių vienas bus užtvirtas ant sudžios, o kitas ant jo vietiniko.

Kauno ir Vilniaus rėd. urėdą vaito ir sudžios pildo viena asaba, t. v. valszciaus starszina ir renkamas valszczionių. Starszina turi būti taip-pat renkamas, kaip ir vaitas Suv. rėd.

Iszpuola dar pakalbėti truputį ir apie patį balsavimą. Balsavimo yra keli budai; tankiausiai

yra vartojami szie: 1) pav. virszinikas (arba ir vaitas) tiesiog liepia, idant valsczius vienu balsu pasakytų, ką nori rinkti; 2) pav. virszinikas liepia ukinikams sustoti pagal kaimus ir paskui, apeidamas kiekvieną kruvą užraszo, kiek balsų isz kaimo yra ant vieno, o kiek ant kito; 3); valsczionys, paeiliui iszszaukiami, prieina prie tam tyczia įtaisytos skrynutės, (kurios vienas szonas baltai isztėpliotas, o kitas juodai) ir įmeta medinę kulkutę į vieną ar į kitą jos pusę pagal tai, ar nori, ar nenori rinkti tą, ant kurio eina balsavimas. Žinoma, kad geriausiai budas balsavimo yra tai paskutinis, nes czionai negali buti jokių suktybių; valsczionys turi visados reikalauti nuo pav. virsziniko, idant balsavimas eitų paskutiniu budu. Iszrinkti vienu balsu retai yra galima, nes mažesnėji dalis gali užrėkti didesnę. Taip-pat nereikia tikti ant to, idant virszinikas rinktų balsus pagal kaimus, nes czionai lengva yra vienam kandidatui pridėti keletą balsų, o kitam nuimti.

Ant visų norinczių buti vaitų, o įpacz ant gerų ukinikų, turi buti atliktas atskyras balsavimas. Pri-menu tai delto, nes czionai ir yra galimi sukimai, kaip tai atsitiko vienam valsczciuje Suv. rėd. Iszpradžią buvo balsavimas ant rasztiniko, norinczio buti vaitu; raszinikas apturėjo balsų apie 180. Po tam ėjo balsavimas ant vieno ukiniko, kurį daugelis norėjo rinkti ant vaito; ukinikas apturėjo 150 balsų. Pasi-baigus szitam balsavimui, szalinikai rasztiniko, (tarp kurių buvo didesnė dalis žydų), pagriebė skrynutę ir nuneszė ją padėti, o patys pradėjo skirstytis, lyg rinkimai būtų buvę pabaigti. Siekis jų buvo tas, idant nedaryti balsavimo ant kitų norinczių buti vaitu; o kadangi isz szių paskutinių nė vienas nepriesztaravo tokiam pasielgimui, nes negeidė taip labai buti vaitu, pertai jų siekis buvo atsiektas. Pav. virszinikui taip-pat nesinorėjo priesztarauti, nes jau ir be to jam ilgu buvo laukti; o gal rasztiniko szalinikai elgėsi su žinia pav. virsziniko. Tarp likusiųjų buvo keletas szaunių

ukinįkų; gal kartas iš jų ir būtų gavęs daugiau balsų nei rasztinįkas, ir tokiu būdu būtų tapęs vaitu.

Užbaigdamas šį rasztelį, turiu priminti, kad kiekvienas ukinįkas, kad ir mažiausias, jokių būdu neturi apleisti nė vieno valsečiaus susirinkimo. Neretai gali atsitaikyti taip, kad valsečius, balsuodamas ant ko nors, pasidalina į dvi lygias dalis, o tąsyk vienas balsas labai daug ženklina: tąsyk vienas ukinįkas turi galę kokią reikalą viso valsečiaus pakreipti ar ant gero ar ant blogo kelio. Atsiszuekėti tuomi negalima: „susirinkimas apsieis be manęs vieno“, „mano vieno balsas nieko nezeuklina“, „asz vienas negalėsiu reikalų nuo blogo pakreipti ant gero kelio“, „vaitas bus iszrinktas ir be manęs“, ir t. t. Taip kalba ir mislyja ne vienas ukinįkas, bet 10, 20, o gal ir 100 žmonių, nes kiekvienas iš jų skyrium paimtas yra tiktai „vienas“, ir tokiu būdu visa kruva žmonių nepasijudina, idant paremti gerus naudingus užmanymus, o neduoti virszų blogiems ir blėdingiems. Kadangi tankiausiai taip mislyja tik tie, kurie nenori vaikszezioti ant susirinkimo tik per savo tinginumą arba neiszmanymą, pertai roda dėl jų yra tokia: atsikratyti nuo to prakeikto tinginio ir nestsiziurint ant kitų pradėti rūpintis apie reikalus savo valsečiaus. Juk kiekviena gera roda, kiekvienas geras užmanymas iszpradžių turi iszeiti isz lupų vieno žmogaus, pakolaik jis bus priimtas daugumo valsezionų.

Turiu tikrą viltį, kad paduotos sziamo rasztelyje rodos nenuveis ant vėjo.

J. Bitaitis.

Maskoliu norai ir darbai.

[Pabaiga.]

Taipogi sudas, kuris rodos tik teisybės turētu žiurėti, irgi turi buti pirmueziausiu tarnu vyriausybės ir maskoliszkų reikalų.

Abelnai gi maskolių vyriausybė neapleidžia

mažiausio daikto, kur galētu ką nors maskoliszką insprausti.

Net ant kelerodžių (trirankių), ant kromų, ant aptiekių, ant stulpų ir visur, kur tik galima, liepia dėti paraszą tik maskoliszką, norint kuone visi aplinkiniai gyventojai tų paraszų neskaito, nė negali suprasti.

Jei tik ką nors Maskoliai pamato nemaskoliszką, tuojaus rupinasi, kaip nors išznaikinti. Taip atsitiko su mūsų lietuviszkomis literomis, koriomis jau ketvirtą szimtmetį spaudinome savo lietuviszkas knįgas.

Rodosi, ką jos gali maskoliams kenkti. Bet ką tau, girdi per tas literas lietuviai pavirs į lenkus o ne į maskolius. Tokiu būdu 1864 m. Vilniaus vieszpatis, kuris ką norėjo, tą darė, jenerols Muravjov'as paliepė visas lietuviszkas knįgas spaudinti tik maskoliszkomis literomis; priegtam dar jis pridėjo, kad maskoliszkos literos ėsanczios kur kas geresnės dėl lietuviszkos kalbos, nėg anokios, tartum jis gal geriau už mus žinoti, kas mums geriaus. Muravjov'o paliepimą paskiau patvirtino ciesaorins, ir dabar per jį malonę mes negalime savo kraszte spaudinti lietuviszkų knįgų, norint pavelyta visoms kitoms tautoms (narodams) Maskolijos, ir sztai jau 25 metai, kaip mes jas už dvigubus pinigų turim parsigabenti isz Prusų. Dėkui Dievui įvedimas į mus knįgas maskoliszkių literų irgi nepasisekė. Per sziuos 25 metus vyriausybė iszdavė jų 150 tukstanczių; bet kas tai yr' priesz pusę milijono

lietuviskų knyguczių, kurias Tilžė išleido mažiaus kaip per 10 metų.

Tai gerai žino ir maskolių vyriausybė. Pertai ji visaip stengiasi sumažinti perneszimą per rubežių iš Prusų ir platinimą tų knygų Lietuvoj': gauda neszanczius knygas, krato tuos, pas kuriuos janczia jų; ant galo paskutiniuose metuose pradėjo net atiminēt nuo žmonių knygas pas bažnycias.

Taip atsitiko per Žolinę (15 Rugjuczio) 1890 m. miestelyj Szimonyse Vilkmergės pavieta Kauno red., ne toli nuo Kupiszko. Urėdnikas (žemskių starsza) ant szventoriaus atēmė iš žmonių rankų 2 maldakniges ir ant rinkos dar ištraukė iš kiseniaus vieniems ir kitiems.

Žmoneles tie pradėjo praszyti, kad atiduotu. Bet urėdiniks anaip tol nė sznekėti nenori. Tuom tarpu susirinko aplinkui' daugiaus žmonių, kurie pradėjo tiesiog puryti ant urėdniko. Ant galo viskas pasibaigė tuom, kad urėdniks gavo nuo žmonių muszti, ir knygas nuo jo atēmė. Kaip girdēt, tokie atsikimai buvo ir kitose vietose. Bet daugelyj' vietų tokie bandimai urėdinikų pasibaigė labai verksmingai, ir galima tikėtis, kad toliaus liausis su tokiais bandymais.

Na, o jeigu but jiems tai laimingai pasisekė, tikrai butumēt pamatę, kad visur jie but pradėje drąsiai knygas atiminēt. Mat reikia žinoti, kaip musų valdžia daugiausiai elgiasi — išspradžių pamaži, išzlėto, toliaus, pamaczius, kad tai jai sekasi, aina drąsyn, iki ant galo neužgula visa svarba. Bet jeigu pamato, kad žmonės iš paczių

pradžią pradeda purtytis prieš jos užmanymus, tada apsistoja su jais. Taip, pereitą 1890 m. Suvalkų red. paliepta žmonėms įsitaisyti maskoliszkas roges; sako, buk tai dėlto, kad maskoliszkosios netaip gadina kelią, kaip lietuviszkosios. Tikrai asz to nežinau, dėlko iszėjo tasai paliepimas. Pasakojo man žmonės, kad kur ten Dzukuose ir Mozuruose vieną kartą ant metturgio (jormarko) vyriausybė net suskaldžiusi kelerias nemaskoliszkas roges. Bet kada jie užtai gavo gerai muszt, tai daugiaus nesikėsino to daryti ir dabar žmonės, kaip važinėjo, taip važinėja saviszkomis rogėmis. Taip pasakoja žmonės. Bet, kas tiesa, tai tai, kad to paliepimo niekas dabar nepildo.

Ant galo negaliu nepaminėti dar poros begėdiszkų maskoliszkų pasiėginų.

Kalbu apie tai, kaip po maiszto 1831 m. (Krakusmeczio). maskoliai buvo užsimanę atimti nuo katalikų Ausztros-Bromo Abrozą Motinos Szvencziausios. Apie tai maskolių rasztinįkas Batiuszkovas (valdžios szalinįkas) taip raszo: 1882 metuose bažnyčią Sz. Teresos su Ausztros-Bromo koplyčią, kurioj' yra stebuklingas Motinos Szvencziausios paveikslas, turėjo pereiti į pravoslavų rankas. Ta bažnyčia prigulėjo kunįgams Karmalytams. Bet buvo dar kitoj' pusėj' Vylijos už Vilniaus kita bažnyčia to paties vardo Szv. Teresos, kurioji taiposgi prigulėjo tiems-patiems Karmalytams. Taigi Karmalytai ir prigavo pravoslavus. Vyriausybė liepė atiduoti pravoslavams bažnyčią Sz. Teresos, tai Kamalytai ir atidavė, tik ne tą, kur buvo stebuklingas paveikslas, bet

kita, kuri buvo už Vylijos. Iszpradžių pravoslavai nenorėjo imti, bet 1844 m. priėmė, o ana bažnyčia buvo pavadinta Ausztros-Bromo bažnyčia. Tokiu būdu tik per gudrumą Karmelytų ji neteko pravoslavams, kurie ją malonėtu turėti dėlto, kad žmonės eitu pas stebuklingą pravoslaviską paveikslą. Maskoliai net iszrado, kad tasai paveikslas kitąsyk priesz kelis szimtus metų buvęs pravoslaviskas ir tik paskui girdi katalikai jį sav prisisavino.

Antras maskolių darbas, apie kurį norėjau dar paraszyti, buvo szitoks.

Ciesorius Nikalojus 1852 m. iszleido tokį paliepimą: „Tose vietose vakarinio kraszto, kur pravoslaviskos cerkvės sugriuvo, atiduoti pravoslavams katalikų bažnyčias, jaigu dvarponiai (katalikai) neapsiims ant tų pėdų pastatyti naujas cerkves. O tose vietose, kur katalikų bažnyčios geros, cerkvės-gi apdriškę, priversti dvarponius tuojaus pastatyti naujas arba pataisyti senas cerkves“.

Isz szitų dviejų paveikslų galima matyti, kad prie Nikalojaus dar drąsiaus elgėsi Maskolių valdžia.

Galima butu dar daugiaus praneszti tokių ir tolygių maskolių vyriausybės darbų mūsų kraszte. Taip, apie nežmoniską pasielgimą su unitais, su kunįgais, ir daugiaus. Bet, man rodosi, ir to, kas paraszyta ezionai, užtenka, idant parodyti, kad maskolių vyriausybei suvisai nerūpi tai, kad mums but geriaus gyvėti, bet tiktai, kad mes pavirstumėme į maskolius. — Na, o kam

maskolius atliuosavo mus nuo baudžiavos, paklausyt, jaigu jis mūsų gero nenori. — Tiesa, kad szitas maskolių darbas iszėjo mums ant naudos. Bet, jaigu, pažiūrėsime, kodėl atliuosavo nuo baudžiavos, tai pasirodys, kad isz didelės dalies ir czionai rupėjo maskoliui jo paties reikalai, o ne mus. Tuom atliuosavimu vyriausybė tikėjosi atitraukti žmones nuo ponų ir pritraukti prie savęs. Per tai mūsų kraszte žmonės gavo kur kas daugiau žemės, neng kitose dalyse Maskolijos. O kad maskolių buvo tokie siekiai, tai aiszkiai matyt isz užmanymų Muravjev'o, kurie dabar atspaudįti.

Kaip maskoliams sekėsi mus apmaskolįti? Nesisekė ir nesiseka. Jie patys tai pripažysta, bet vis dar tikisi, kad toliau jiems geriaus klosis. Taip, vienas maskolių laikrasztis „Nedielia“ (Nedėlia) turbūt N. 2 szių 91 metų tikisi, kad apmaskolinimas eis tik tada gerai, kaip atsiras vidutinis maskoliszkas žmogus! Bet kur jis, tasai vidutinis maskoliszkas žmogus? — klausia nusi-minęs laikrasztis. — Bet man rodos, kad bereikalo jie tikisi, kuo tolyn, tuo maskolių dalykai eis blogyn mūsų kraszte. nės mes patys užsimanysim gaspadorauti savo namuose ir iszvarysim svetimus gaspadorius.

Tiktai, vyrucziai, reikia nesnausti, bet patiems rupītis apie savę, nės, kaip matome isz to, kas paraszyta, kvaila laukti nuo maskolių gero.

G.

Žinios iš Lietuvos.

Isz Kalvarijos. Kalvarijoje Suvalkų rėdybos yra kasmetą įrengiama paroda ukiszkių arklių visos szitos rėdybos. Įrengia szitas parodas kiekvienoj Lenkijos rėdyboj karaliszkas arklių augituvas (rusiszcai „zavod“), kuris esti Janave L'ublin'o rėdybos. Siekis szitų parodų — yra tai pripratinimas ukinikių prie auginimo gerų arklių. Ant parodos yra priimami: erzilai, turintieji penktus metus, kumelės — szesztus ir septintus, kumeliai ir kumelaitės — antrus. — Szimetinė paroda buvo atlikta 6 Rugsėjo (25 Rugsjucio). Ant parodos buvo suvesta apie 11 erzilų, 5 ar 6 kumelės ir apie 25—27 kumelius. — Už erzilus apturėjo dovanas: 1) Sidabrinį medalį — St. Grinevyczius isz Augsburgos Buktos Kalvarijos pav., už bėrą, erzilą; 2) Bronzo medalį — Jonas Aleksa Liudvinavo valseziaus Kalvarijos pav., už juodą erz., ir 3) pagyrą ant popieriaus — Ant. Rutkauckas isz Udrijos Kalv. pav., už sartą erzilą. Pagal tiesą, arkliai turi buti namiej' augiti; Aleksos-gi buvo pirktas, vienok jis jį padavė už namiej' augitą ir tokiu budu buvo prileistas prie parodos. Ant galų galo ir taip da jo erzilas buvo nevertas dovanos, nės jis, nors ir didelis, bet bėgime visai niekai; jau dailesnis ir geresnis už Aleksos erzilą buvo erzilas Juozo Katiliaus Szunskių valseziaus. Arkliniai žydai (t. y. prekiaujantieji arkliais), kurie derino Katiliaus erzilą, iszsitarė taip „Aleksos erzilas tai ubagas“. Bet Aleksa

yra valsečiaus sudžia; pasipažįsta su sanariais komiteto, paskirto dėl nusprendimo apie vertę arklių, ir delto nėra ką stebėtis, kad jis apturėjo antrą dovaną. Pagal nuomonę žinunų ir Grinevyčiaus erzilas neyra vertas pirmos dovanos, nes jis neyra visiszkai geras; bet jis patiko komiteto sudžioms už tai tik, kad jis labai tinkas į kavaleriją (reikia žinoti, kad ko ne visi sudžios yra vaiske služyję). — Už kumeles gavo dovanas: 1) Bronzo medalį — Silv. Kriszeziunas ir 2) pagyrą ant popieriaus — Vinc. Radzevyčia; abudu isz Liudvinavo valsečiaus, Kalvarijos pav., — Už antramečius kumelius apturėjo dovanas: 1) Brazys isz Triobiszkių Kvietiszchio v. Senapilės p., — 30 rs., 2) J. Valavyčia Szunskų v. Senapilės pav., 25 rs., 3) Mik. Sirutis Liudvinavo v. Kalvarijos pav., — 15 rs., 4) Tam. Zabliackas Karklinių v. Vilkaviszchio pav., — 10 rs., 5) Stepanavyčius isz Varnabudžio Kvietiszchio v. Senapilės pav., — 10 rs., 6) Ant. Pugota (?) — 5 rs. ir 7. V. Radzevyčia Liudv. v. Kalvarijos pav., — 5 rs. Ant galo reikia priminti, kad keletas ukinų suvis nebuvo prileisti prie parodos užtai, kad neturėjo liudyjimo nuo vaito dėl savo arklių. Ne tiktai visi gavusieji dovanas, bet ir visi stojusieji ant parodos yra lietuviai. *J. Bitaitis.*

Išz Liudvinavo. Isz mūsų parapijos jau ne kartą buvo parduodamos žinios į „U-a“. Tarp kitų vieno korespondento buvo apraszytas pasielgimas valsečiaus rasztinjo Gijaucko. Prisižiurėdamas ant kitų, ir asz ketiniu szį-tą praneszti

apie mūsų parapijos gyvėtojus, idant nurodycziau blogus jų darbus kitiems lietuviams, o jai kas atsiras gero, tai pagircziau. Kas metasi pirmiausiai į akis atvykusiam į mūsų krasztą, tai girtuoklystė. Ir isz tiesos, girtuoklystė pas mus baisiai yra iszsiplatinusi: traukia czionai degtinę seni ir jauni, turtingi ir neturtingi, vyrai ir moters; vaikus 5—6 metų pratina jau prie degtinės. Vargiai yra kita tokia parapija, kuri turėtų tiek daug traukianczių degtinę, kaip pas mus. Idant skaitytojai įtikėtų mano žodžiams, privesiu ir paveikslus. Liudvinavas yra tai miestelis Kalvarijos pav., turintis į 2000 gyvėtojų, tarp kurių didesnė pusė žydų. Prekystė jokia neina (iszskyrus kromelius ir szinkius), nes vieta dėlto neyra atsakanti (per arti Kalvarija ir Senapilė). Į Liudvinavą isz kitų parapijų niekas beveik neatkeliauja, iszskyrus turinczius reikalus sude; važiuojantieji isz Senapilės į Kalvariją nereikalauja siekti Liudvinavą, nes pliantas praeina už 4 viorstų nuo Liudvinavo. Turintiems reikalus pavietiniam mieste (Kalvarijoje) taip-pat neiszpuola važiuoti per Liudvinavą, nės yra kiti artymesni keliai. Nežiurint ant to, kad Liudvinave nėra prekystės ir kad retas kas jame apsilanko, vienok yra net 13 szinkių; ant kaimo da du szinkiu susirinks. Taigi, penkiolikai szinkių viena mūsų parapija duoda užlaikymą, ir da kokį užlaikymą, jai žydellai įstengia įsistatyti puikius, didelius murus. Maža to; reikia žinoti, kad mūsų parapijonys traukia degtinę ne tik Liudvinave: jie kas antrą ar trecią nedėlią (o kiti ir kas nedėlią) atsi-

lanko Kalvarijoje arba Senapilėje, ne beto, kad nepasigertu. Ar-gi yra kur-nors kita tokia parapija, kuri viena izslaikyti galėtų 15 szinkių? Man pacziam teko matyti parapijas, kurios skaito daugių-daugiausiai 4 szinkius.*) Kur-gi mūsų žmonelės netrąuks degtinės! Pirmiaus buvo geri laikai, pinigų kiszeniu' buvo pilnai (o reikia žinoti, kad mūsų parapija beveik turtingiausia visoje apygardoje, nes joje daugiausiai yra didžžemių ukinikų), tai ir paprato lankyti Mejerį, Cipe, Jankelį ir kitas Liudvinavo siurbėles (dieles). Pripratus-gi sykį, jau sunku yra atprasti: taip stojosi ir pas mus. Ir dabar, nors mūsų ukinikai tur tuszezius kiszenius, nors daugelis iz jų sedi žydo keszeniu' (kiti ir iki paczių ausų), vienok retą nedėlią apleidžia Liudvinavą nesulaukę vakaro vasaroj, arba kokios 10 val. žiemoj'. Nuo senesnių ukinikų ima paveizdus jauni ukinikščiai, bernai ir mergiuos, ir visi liubyja karcziąją. Degtinė mūsų valseziuje yra visogalingiausia: Nori turėti neteisingą liudįtoją (sviedką) kokioje byloje (provoje) su kaimynu, nupirk tik dviem žinomom asabom degtinės ir duok da po keletą rubl., o tuojaus bylą laimėsi; nori tapti vaitu pastatyk keletą gorczių degtinės valseziui, nės be to, kad ir tu busi teisingiausias ir geriausias žmogus, netapsi izrinktu; nori merginą į nusidėjimą įtraukti, nusivesk tik pas žydelį į kama-raite, pastatyk porą bonkų degtinės ir keletą

---

*) Pavietinius miestus czionai lygiti negalima. Pavietinį miestą aplanko visas pavietis, o tankiai ir izskitų pavietų, pertai tokiam mieste gali buti ir szinkių daugiaus.

alaus; nori kam kailį iszperti, tik pažadėk nupirkti degtinės, o tuojaus atsiras toks, kurs už tavę darbą atliks; nori išsisukti nuo skoličiaus, nupirk jam degtinės, o busi liuosas ant kelių nedėlių; nori svečiams įtikti, nesigailėk degtinės; nori, kad tavę visi girtų, priimk kiekvieną bobą su degtine; nori turėti daug draugų, szaukk: prie degtinės, ir nepažystamiausieji pastoja grait draugais; nori užmirsšti vargus ir bėdas, tik užtraukk degtinės, ir t. t. ir t. t. Žodžiu kalbant, žingsnio nežengsi be degtinės, nežiurint ant to, kad isz priežasties jos kyla visokios blogos pasekmės, kaip tai: nesutikimai, apkalbėjimai, pesztynės ir kalinys, bylos (provos), nelankymas bažnyczios ir neiszpažinimas nusidėjimų, skolos ir neretai iszstatymas namų ant licitacijos, o ne kartą netikėtas begėdiszkas myris. — Truputį placzians iszpuola man pakalbėti apie prieszpaskutinę pasekmę girtuoklystės, t. y. apie skolas. Gana daug ukinų mūsų parapijos sėdi skolose iki ausų, beveik vien tik isz priežasties degtinės. Traukiantis degtinę teisysis, jis kalbės: „Leidau į mokslą vaikus, iszleidau už vyro dukterį arba į žentus sunų, turėjau daug kitokių iszdavimų, tai ir įlindau į skolas; o czia metai blogi, javai menkai uždera, prekės ant jų menkos, už arklį pigiai užmokėjo, vienas gyvuolis pastipo, tą ir tą pavogė, — ot ir atėjo galas“. Nereikia tikėti szitokioms kalboms. Yra pas mus keli ukinikai, kurie taiposgi leidžia vaikus į mokslą, iszleidžia į vietas sunus ir dukteris, o vienok skolų ar visai neturi, ar tik labai mažai

(nėra ką jiems už tai padaryti!). Metai dėl visu beveik vienoki, prekės ant javų taip-pat; kodėl-gi ne visi įklimpo į skolas? Kiekvienas geriantis kasmets praleidžia ant degtinės mažiansiai tiek, kiek reikia jam mokėti mokeszių, jai ne daugiaus. Daug pinigų girtam išz kischeniaus išztraukia, daug jis pameta; ezia žydas dusyk tiek paskaito, ten ant tavo rokundos kitus pagirdo degtine ir t. t. Atėjo laikas dukterį leisti už vyro, reikia pinigų skolėti, jai savo paties nėra suczėdytu; syki-gi pasiskolinus, reikia ir nuoszimezius (procentus) kasmets atmokėti. Geriantis ukinikas apie tai užmirszta, jis sav vis linobia ir pralinobia tuos pinigus, kuriais butų galėjęs atlygėti nuoszimezius. Užgula skolitojas ir reikia kuogreicziausiai parduoti arklį arba jautį, kad ir pigiaus, arba skubėti pakulti javų ir parduoti javus nelaukiant geresnių prekių. Kas tik paprato gerti, tas jau ir dėl lauko blogiaus rupinas ir ne laiku pāsėja, ir gyvulius neprižiuri; darbinikai pas jį tingiai ir nenoriai dirba, nes toks ukinikas negali ir gauti gero szeiminįksezio. Kuo toliaus, tuo giliaus jis bređa į skolas, pakolaik ateina paskutinis galas, t. y. licitacija, o po tam krepszys ant peczių ir lazda rankoje.... Yra mūsų parapijoj' kaimas Turgalaukis, kurio beveik visi ukinikai (iszskyrus viena) baigia arba jau pabaigė gyvėti, o žydas sav laiko tenai szinkių ir tik trina rankas. — Vai, kaimynai, meskite girtuoklystę!

Ne mažiaus už girtuoklystę varo mūsų ukinikus į prapultį visokios bylos, kurias jie taip yra

įpratę vesti bejokio išžokavimo. Sztai pas mus per keletą metų bylojosi (provojosi) sunus su motina, ir tik tasyk abudu susiprotėjo ir susitaikė, kada jau abudu suklimpo iki ausų skolose. Ar gi tai ne juokai? Ve vienas paveizdas, kuris dar išrodo didelę ukiniko paikystę: Vienam prireikė pinigų, jis ir eina pas savo kaimyną, praszydamas, kad tas jį paszelptų, rudenyj' girdi atiduosiu. Tas pasigailejo ir duoda ant reverso keletą deszimezių rubl.; kada gi prireikė skolitojui pinigų, ir jis nuėjo pas savo skoliniką praszyti skolos, tai ans jam nė gero; skolitojas paduoda į sudą, sudas prisudyja jam skolą ir kasztus; skolinikas paduoda apelaciją (!) į Suvalkus ir, tenai nieko nelaimėjęs, priverstinai atiduoda paskolitus pinigus ir da kitą tiek kasztų. abelnai retas, katras pas mus norės su geru atiduoti skolą; tankiai skolinikas tyezia kuoilgiausiai velka atidavimą skolos, visaip suka, kad tik nereikētu atiduoti, ir nepaskaito sav tai už nusidėjimą (grieką), nors tai yra tokia pat vagystė, kaip ir kiszenius išzkraustyti, arba iš tvarto arklį išzvesti. Buvo pas mus tokis atsitikimas, kad skolinikas atėmė nuo skolitojaus reversą, ir ant bylos jis užsigynė, kad skolą yra jau atidavęs, dėl patvirtinimo ko pristatė du papirktu liudininku. Paneszanczių asitikimų galima būtų ir dangiaus papasakoti, bet sziuom kartu ir szitų bus užtektinai.

Bet nemislykite, skaitytojai, kad pas mus visi girtuokliai, arba visi blogi žmonės. Ne! Yra pas mus nemažai labai szvarių ir išzmingų

ukinįkų, tokių ukinįkų, kuriuos galima statyti už paveizdą visoms kitoms parapijoms. Teima nuo jų ir kiti paveizdą! — Tepadedą Dievas darbams nekurių jaunesnių ukinįkų! *J. Vinc.*

Iš Kalvarijos pas. Viename valsečiuje Kalvarijos pav. Suvalkų rėd. buvo užpernai įpatingi ir labai žingeidus rinkimai sudžios. Abelnai pas mus renka valsečius ant sudžios arba vaito ne tą ukinįką, kuris geriausiai tikėtų ant urėdystės, kuris būtų žmogum doringu, teisingu ir iszmintingu, bet tą, kuris daugiausiai dėgtinės pastato, nors jis ir būtų iš doriszkos pusės žmogus paskutinis. Rinkimai, kuriuos asz czionai ketinu apraszyti, skiriasi nuo kitų tuomi, kad valsečius dėka įpatingam gudrumui pavieczio virszinįko išrinko ant sudžios suvis ne tą, kurį buvo ketinęs rinkti. Nors szitie rinkimai buvo jau gana seniai, vienok asz laikau už naudingą praneszti dabar apie juos skaitytojams „U-o“, idant parodycziau, kokių budu neretai virszinįkas, stengaisi įkiszti ant urėdystės savo užtariamą.

Kandidatų ant sudžios buvo du; viens iš jų buvo senasis sudžia. Senojo sudžios daugumas valsezionių del nekurių priežasczių nekėntė ir pertai ketino rinkti ant sudžios antrąjį kandidatą; nedidelė tik sanjelė stoji už senąjį sudžia. Stovėdamas ties kanceliarija pavieczio virszinįkas užklausė rusiszkai: „Ką norite rinkti ant sudžios?“ Daugumas rėkė, kad renka antrąjį kandidatą; vienok partijukė senojo sudžios nesidavė persirėkti. Tasyk virszinįkas tarė: „Ar norite rinkti ant sudžios senąjį sudžia?“ Vieni rėkė: „Norime“;

kiti: „Nenorime“. Isz viso pasielgimo virszinīko matyt buvo, kad jis buvo už senąjį sudžią. Nenorėdamas leisti valsečių prie balsavimo, (nes tasyk jo kandidatas nebutų buvęs iszrinktas), jis taip atsiliepė: „Kas nenori senojo sudžios, tegul iszeina isz kruvos ir atsistoja ties manim“. Užtarėjai antrojo kandidato nežinojo ką daryti: vieni nedrįso stoti priesz akis virszinīkui; kiti nenorėjo ipulti į akį senamjam sudžiai, kuris paskui galėtų ant jų užpykti; tretį laukė, pakoleik visi eis. Ant galų galo iszėjo isz kruvos tik 4 drasesni. Virszinīkui to tik ir reikėjo; jis užrašė, kad ant antrojo. Kandidato duoti tik 4 balsai, visi gi kiti ant senojo sudžios. — Po tam vaiksčiojo tarp žmonių paskalba, buk senasis sudžia buvo smagiai patepęs virszinīkui. Ar tai buvo teisybė, sunku dabar spręsti. *J. Bitaitis.*

Žinios isz svetimu szaliu.

Rusija. Rusijoj' jau vėl pradeda žydams perti kailį. Taip neperseniai mieste Starodube, Czernigovo rėdyboj', buvo pakilęs maisztas priesz žydus. Priežastis maiszto buvo szitokia. Miesto roda (duma) buvo anksčiaus uždraudus prekiauti nedėldieniais; bet neilgai taip buvo; mieste yra daug prekikų-žydų; dėl jų toks uždraudimas buvo nenaudingas; užtaigi jie pasirupino (matyt, žydiszkai), ir дума vėl pavelijo prekiauti nedėldieniais nuo 11-os adynos isz ryto iki 6 vakarė. Žmonės dirbantieji kromuose, kaipo subjektai, baisiai įnirso, kada apie tai dasižinojo. Ir, po teisybei, tai galėjo labai juos užgauti; žmogus krome sėdi pas kokį ten žydą nuo 6—7 isz ryto iki 10—12 nakezia, dirba, gali sakyti, be atsilsio, kaip jautis, o czia atima nuo jo ir tą vienintėlę dienele atsilsio — nedėldienį; rodos,

kiekvienas žmogus ilsisi vieną dieną ant nedėlios, ir krominikas turētu ilsėtis.

Pirmutinį nedėldienį po pavelijimui vėla prekiauti, jau pradėjo jauni vyrukai buriais vaikscioti ant ulyczių ir reikalauti nuo žydų, kad kromus uždarinėtų; žydai paklausė, kromai buvo per visą dieną uždaryti, ir sumiszimų jokių nebuvo. Kitą nedėldienį, apie vienuoliką vėla ant ulyczių pasirodo buriai jaunų vaikinių; žydai lygiai ant vienuolikos visi sykiu, matyt susikalbėję, atidaro kromus; vaikinai buriais pradėjo reikalauti, kad uždarinētu kromus, žydai neklausė; tada pradėjo priverstinai uždarinėti; didelio paplokszdymo, gal butų ir nebuvę, jai į tą tarpą viens žydas ant ulyczios butu nesudavęs į žandą vienam krikščioniui; to tik ir reikėjo; žmonės po tam atsikimui pradėjo siusti ir plėszti žydų kromus, viens kromas buvo net padegtas; žmonės žiurėjo ant ugnies ir n'ėjo gesinti; jau sudegė keli žydiszki namai žmonės savo pirsztų neprikiszo, tik, kada ugnis matomai galėjo pereiti ant cerkvės, tada tik žmonės pradėjo gesinti. Tai buvo apie pavakarę; nakeziagi susirinko daug žmonių isz kaimų; nakezia vėl pradėjo plėszti isz naujo žydus; viens žydas tyczia savo namus pradegė) taip kad antra ugnis nakezia buvo isztikus. Daug turto žydiszko žuvo, nē viens ir žmogus tapo pažeistas. Kur trumpa, ten ir truksta, taip ir žydeliams; valdžia juos spaudžia, o žmonės ganubyja.

Austrija. Austrijoj' buvo įpatingas atsitikimas, kuris ikisziolaik pasiliko negerai iszaiszkjtas. Pragoj, Czekuose, buvo paroda; ant parodos nuvažiavo ir ciecorius Austrijos — Pranciszkus-Juozapas. Deszimczia valandų priesz gryžimą ciecoriaus palei miestą Reichenberga dinamitu tapo iszardytas geležinkelis. Klausymas; dėlko tai padaryta? Kad ciecorių butu norėję nužudyti, sunku tvirtinti; vieną, kad ciecorius Austrijos abelnai visų mylimas; antrą, visiems gerai buvo žinoma, katrą dieną ir katrą adyną ciecorius iszvažiuos isz Pragos; turėjo tai žinoti ir tasai, ką dinamitą pakiszo,

kam gi jisai suardē kelia deszimczia valandų priesz atvažiavima ciecorius?! Kiti tvirtina, kad szitame dalyke iszsireiszkē kokio tai žmogaus kersztas ant miesto Reichenbergo; mat, szitame mieste ciecorius rengēsi sustoti; dėl ciecoriaus buvo parengtas iszkilmingas sutikimas. Ir tai greicziausiai gali buti teisybē. Ciecorius po teisybei Reichenberge ir nesustojo, po tam atsitikimui.

Prancuzija. Pasimirē, arba tiesiog sakant, nusi-szovē garsusis Bulanzē (Boulanger); Bulanzē buvo jenerolu Prancuzijos; kelis metus pildē pareigas karēs ministerio; budamas ministeriu atvirai vokiecziams kelis sykius apreiszskē, kad reikia nuo jų atimti Elzasą ir Liotaringiją.

Iszstojęs isz ministerių Bulanzē pasidavē kandi-datu į deputatus perliamento Paryžiaus srityj, ir tapo iszrinktas; prilaikē ant rinkimo jį pabriku darbinįkai, kurie neužkentē tada valdžios, nes valdžia labai mažai tesirupino apie pagerinimą darbinįkų buvio; Bulauzē, kalbėdamas kalbas priesz rinkimus, ant to įpacz ir rēmēsi: valdžia apie darbinįkus nieko nēsirupina, o asz jai busiu iszrinktas, tai parliamente laikysiu jus pusę. Kada Bulanzē įžengē į perliamentą, užsigeidē dar daugiaus; jisai sumislijo pakelti sumiszimą ir užgrēbti valdžią į savo rankas; dėlto jisai susitarē su toms partijoms, kurios pageidauja ciecorių ir sostą turēti Prancuzijoje. Valdžia, suvuodus tą mislį Bulanzēs ir iszpažinus jo žingsnius, ryžosi jį suimti. Bet Bulanzei pasisekē pasmukti į užrubež. Paskutinį laiką Bulanzē gyveno Bruselyje Belgijoje. Szimet pasimirē viena moteriszskē, pas kurią jisai gyveno ir kuri jį užlaikē; per tris mėnesius kasdien Bulanzē lankē jos kapą ir nesiziojo vainikus; ant galo pagalios ant kapo tos moteriszskēs jisai ir nusziszovē; kas buvo priezasczia jo nusziszovimo, ar tai meilē dėl tos moteriszskēs, kaip jisai pats apie tai sakēsi paliktame laiszkelyj, ar tai, kad jisai pasiliko be jokio isztekliaus dėl gyvenimo po jos myrini, ar tai,

kad tapo visų paniekėtas, išjuoktas, ir net artimų draugų apleistas — sunku pasakyti. Greičiausiai, kad ir viens ir kiti ir trečias dalykas sykiu buvo priežastis nusissovimo Bulanžės.

Anglija. Anglijoj' pasimirė pereitą mėnesį taip pat garsus vyras Parnell'ius; bet Parnell'ius garsus iš kitos pusės, nei Bulanžė; jisai apsigarsėjo, kaip žmogus kovojantis prieš neteisybę, kaip užtarytojas nuskriaustųjų; Parnell'ius per kelioliką metų kovojo parlamente Anglijos už laisvę Airių žemės. Mat, Arijai iki 1800 metų turėjo savo parlamentą Dubline, o Anglija savo, Londone, ir skyrium sav valdėsi; bet 1800 metuose Anglija apgavusiai parlamentą Arijos išnaikino, ir pasiliko tokiu būdu tik viens parlamentas Londone, dėl abiejų szaliu. Airiai savo deputatų mažai tegalėjo siūsti pagal įstatus, užtaigi ir jokio balso parlamente neturėjo kad savo reikalus prilaikyti galėtų. Czia-jau pridėsiu, kad žemė Airijos priguli nedideliu skaitliui Anglijos didžiunų vadinamųjų lordais; airiai turi žemę nuo lordų samdyti. Kova už laisvę Airijos Anglijos parlamente buvo jau seniai prasidėjus; o paskutiniuose metuose ją prilaikė įpacz Parnell'ius; jisai buvo airiszkos partijos vadu kelioliką metų. Parnell'iaus ir jo partijos sztai kokie buvo reikalavimai; a) kad valdžia išpirktu žemę nuo lordų ir atiduotu airiams, o kad tik per kelias deszintis metų savo skolą galētu valdžiai iszmokėti; b) kad Airija turētu skyrium savo parlamentą ir apie savo reikalus pati rūpjtus. Prie Parnell'iaus prisidėjo ir garsusis Gladstonas; kada Gladstonas buvo ministeriu — pirmsėdžiu, jisai padavė projektą į parlamentą — pagražyti Arijai užgrėbtą nuo jos parlamentą; bet projektas tapo parlamento atmetas. Nors Parnell'ius ir pasimirė, vienok jo pradėta kova nepasibaigs, ji eis toliaus, nėsa pasekėjų Parnell'ius daug turėjo ne tik tarp airių, bet paskutiniuose metuose ir tarpo paczių Anglų.

Paul.

Turgavietēs.

Prekēs javu buvo:

Kviečiai: New-Yorke 125—127, Londone 154 $\frac{1}{2}$ —00, Marsylījoje 129—138 $\frac{1}{2}$, Berlyne 141 $\frac{1}{2}$, Karaliaucziuje 133—134 $\frac{1}{2}$, Odessoje 114—122 kp. už puđą; Varszavoje 820—850 kp. už kartį;

Rugiai: Londone 97, Berlyne 149 $\frac{1}{2}$,—151 Karaliaucziuje 110 $\frac{1}{2}$. Rygoje 135—145, Liepojuje 127 Odessoje 105—118 kp. už puđą, Varszavoje 125—130 $\frac{1}{2}$ kp. už puđą.

Avižos: Londone 115—132, Marsylījoje 88 $\frac{1}{2}$, Berlyne 101—102, Karaliaucziuje 87,—100. Rygoje 34—98, Liepojuje 86—99, Odessoje 62—70 kp. už puđą; Varszavoje 300—355 kp. už kartį.

Miežiai: Londone 105 $\frac{1}{2}$ —108, Marsylījoje 91 $\frac{1}{2}$, Berlyne 107 $\frac{1}{2}$ —119, Karaliaucziuje 91 $\frac{1}{2}$, Rygoje 98—105, Liepojuje 87—89. Odessoje 75—77 kp. už puđą; Varszavoje 550—600 kp. už kartį,

Žirniai: Rygoje 116—119, Liepojuje 111—115 kap. už puđą.

Sėmenys: Rygoje 146—148, Liepojuje 142—143 kap. už puđą.

Turgaus prekė Tilžėje ir Klaipėdoje.

Už 100 svarų:

Tilžėje: Kviečiai 9.00—9.50 Mk., rugiai 8.60—8.80, miežiai 7.70—8.00, avižos 7.50—7.95, žirniai balt. 11.25, žirniai rain. 11—25. sėmenys už (už naująjį szepelį) 10—11mk.

Klaipėdoje: (už naująjį szepelį) kviečiai 9.70—10.00 rugiai 8.70—9.00, miežiai 6.50—7.00, avižos 4.30—4.80, žirniai balt. 8.50—9.00, žirniai rain. 8—8.90 mk.

Atsiszaukimas.

I „Ukiniko“ rėdystė pristatė viens mylėtojas ukio rankrasztį apie auginimą naminių gyvulių ir apie jų ligas su apraszynu gydymo; bet nėra pinigų ant to atspaudimo tos svarbios knjgos. Ar neatsiras tarp mūsų, turgingesniųjų ukinikų tokių vyrų, kurie apsiimtu savo izdu tą veikalą iszleisti. Bus didelė kniga.

Redyste.

Italpa: Ar gali pasigerinti padėjims žemdarbiu ukinikų Lietuvoje. — j-a. — Pasizadėjimas. Ferdinand Hue. — Lietuvos istorija. Lietuvos vaikas. — Sznekos apie žemę, saulę, mėnesį ir žvaigždes. — Kaip reikia rinktie valseziaus urėdinikus. J. Bitaitis. — Maskolių norai ir darbai. G. — Žinios isz Lietuvos. J. Bitaitis ir J. Vinc. — Žinios isz svetimų szalių. Paul. — Turgavietės. — Atsiszaukimas. —

Atsakantis rėdytojis: Martynas Jankus, Bitėnuose per Lompėnus. Spausdītą pas Martyną Jankų, Tilžėje.